

"לבניינה של תורה" – חלק שסד

שיחה שנכסרה בבית המדרש על ידי מו"ר ראש הישיבה, הרב ברוך ויזר שליט"א

"אֵת הַכֹּל עָשָׂה יָפָה בְּעֵתוֹ"

שיחה בימי מגיפת הקורונה (ז) – בימי החזרה ללימוד בישיבה

בראשית דברי ברצוני לשתפכם שאני מרגיש בקרבי את האווירה הנפלאה השורה בישיבה, הן מצד הר"מים והתלמידים והן מצד הצוות המעשי. אני חש ששוררת חביבות יתירה, תחושת חיבור הקיימת בחטיבה מאוחדת הדביקה במשימה. יישר כוח לכל העושים במלאכה! מאוד חימם את ליבי מכתבם של האברכים שביטאו בכתב את הרגשתם בימים הללו. יישר כוח, תבורכו!

כשחזרתי מקרב 'סולטן יעקב' היה קשה לי לראות אנשים הולכים כרגיל ברחובות. הדבר סתר את תחושת הכאב והאובדן שהייתי נתון בה. אולם, עם הזמן הבנתי שאמנם אני שבתי משדה הקרב אך אנשים אלו לא שותפים לתחושותיי, ואדרבה המטרה שלשמה נלחמנו הייתה שהם יחיו בשלום ובשלווה.

שלמה המלך תיאר בספר קהלת את חליפות הזמנים: "לְכֹל זְמַן וְעֵת לְכֹל חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם... עֵת לְפָרוֹץ וְעֵת לְבָנוֹת. עֵת לְבָכוֹת וְעֵת לְשִׂחוֹק". אולם, מסיים שלמה –

"אֵת הַכֹּל עָשָׂה יָפָה בְּעֵתוֹ"¹. מאוד חשוב להבין זאת. הקב"ה יצר את העיתים הללו והוא עושה זאת "יפה", גם אם מדובר ב"עת מלחמה", גם אם זו "עת לבכות", הקב"ה מכוון את העיתים – לכל זמן יש מטרה, לכל זמן יש מגמה. כל 'עת' היא מרחב שבו עלינו לפעול.

"כָּל מִשְׁפָּרֶיךָ וְגִלְיָךְ"² ישנם בעולם שני דפוסי התנהגות אנושיים בעיתות משבר שכאלו. השאלה היא כאיזה מודל אנו נבחר לנהוג. אתן לכך דוגמא מעולם הטבע: כידוע לכל מי ששחה בים, ישנם בים גלים גדולים. ישנם כאלה שכאשר הם רואים גל גדול מתקרבים הם נכנסים תחתיו ונותנים לגל לעבור מעליהם. לעומתם, יש

⁵ קהלת, שם, פסוקים א-ד

⁶ קהלת, שם, פסוק יא

הנהגה זו מתאימה לרוחם של הימים הללו שבין פסח לשבועות. ימים אלה הינם ימים של בניית המידות, ולכן עוסקים בהם בלימוד 'פרקי אבות'¹. במסכת זו² אנו למדים שאצל תלמידיו של אברהם אבינו קיימת מידת העין הטובה, שבה ניחן עם ישראל. ישנה חשיבות רבה להעצים את המידה הזו, מפני שנובעות ממנה השלכות רבות במשך החיים³.

"לְכֹל זְמַן וְעֵת לְכֹל חֶפֶץ"

הקב"ה מזמן בחייו של כל אחד מצבים מורכבים ומאתגרים של שעות משבר ומבחן בבחינת "עת מלחמה ועת שלום"⁴.

¹ עיין בהקדמת פירוש מדרש שמואל לסכת אבות

² פרק ה, משנה יט

³ עיין עין איה, שבת, פרק א, אות יד: "הכרת טובה היא העמוד המוסרי היותר גדול ונשגב שכשיתפתח כל צרכו בלבנות בני אדם יהי' עוזר מאד אל התיקון הכללי".

⁴ קהלת, פרק ג, פסוק ח

תחושתה היא שהקב"ה מביט בנו ורווה נחת, וכבר כתב ה'חזון איש'⁷ שמטרת בריאת האדם בעולם היא לעשות נחת רוח לקב"ה.

"ללמוד וללמוד, לשמור ולעשות"

בהלכות תלמוד תורה שב'שולחן ערוך הרב', שכתב האדמו"ר הזקן – שמקובל לומר שהוא מרא דשמעתא בהלכות תלמוד תורה – ישנו בירור ארוך ביחס שבין גיל הנישואין ולימוד תורה. הוא מחדש שם חידוש גדול מאוד, שכנראה אין חולקים עליו. הלכה פסוקה היא שאדם פוסק מלימודו על מנת לעשות מצווה שאינה יכולה להיעשות בידי אחרים. כשם שמותר לפסוק מלימודו לצורך אכילה – מאחר ולא ניתן שמישהו אחר יאכל עבורך לפיכך אתה רשאי לפסוק מלימודך לשם אכילה ושינה וכדומה – כך על אדם לפסוק מלימודו כדי לעשות מצווה שאינה יכולה להיעשות על ידי אחרים ולחזור ללימודו.⁸

מחדש 'שולחן ערוך הרב' שכל היתר זה אמור דווקא במצב שאדם כבר נבנה וקנה מדרגה בלימוד. אולם, בתחילת לימודו של אדם, כשם שאין הלימוד נדחה לצורך נישואין כך אינו נדחה לצורך מצווה אחרת. כך כותב 'שולחן ערוך הרב': "ואין ידיעת התורה נדחית מפני מצווה זו ד'פרו ורבו' אף שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, כמו שאינה נדחית בתחילת לימודו של אדם שאמר: 'למוד תורה ואחר כך ישא', ובטל ממצווה זו" – של הקמת בית – "שנים רבות מאד אחר כ", עוד מספר שנים לאחר גיל עשרים. לכאורה היה על כולנו להיכנס לחופה בגיל שמונה עשרה, אולם מסביר אדמו"ר הזקן חידוש גדול: בתחילת לימודו של האדם הוא אינו צריך לבטל מתורה לצורך מצווה שאינה יכולה להיעשות על אחרים. זוהי אף הסיבה לכך שאיננו יוצאים לכל לוויית תלמיד חכם, כנפסק ב'שולחן ערוך'⁹ – שנים אלו בישיבה מוקדשות לבניית אישיותנו התורנית, ולכן אנו פטורים מכך.

למשל, לשמח חתן שהוא בן החדר שלו או השיעור שלו היא מצווה שאינה יכולה להיעשות על ידי

כאלה הבוחרים 'לרכב על הגל', כפי שמכנים זאת 'לתפוס גלים'. אמנם, לא אתה חוללת את הגל, הוא נוצר על ידי הקב"ה, אולם בידך נתונה הבחירה אם 'לרכב על הגל'. באותה המידה – ניתן להפיק תועלת מרובה מ'הגל', מהתקופה המיוחדת שאנו שרויים בה, מהאתגר ומהניסיון שהקב"ה העמיד בפנינו בימים אלו.

אתן לכך דוגמא אקטואלית. בכל שנה מתקיים ב'יום ירושלים' אירוע ה'ריקודגלים', שבדרך כלל משתתפים בו רבבות, וברוך ה' הוא גדל משנה לשנה. בשנה זו יצר הקדוש ברוך הוא מציאות בה לא ניתן לקיים את אירוע זה כרגיל. אפשר לשבת, להצטער ולרטון על כך. אולם, ישנו גם מי שכבר מארגן שיהיה 'ריקודגלים' של 'יום ירושלים' גם בערים נוספות: תל אביב, נהרייה, צפת ועכו. אלו הם מקומות שבדרך כלל איש אינו זוכר את קיומו של יום זה! [כמובן תוך שמירה על ההנחיות – המצעד יתנהל בקבוצות בנות עשרים איש תוך חבישת מסכות.] זו הכוונה בביטוי 'לרכב על הגל' – לנצל את המציאות שנוצרה ליוזמות חדשות, לכיוונים ולהתחדשות של הורגלנו בהם.

"מה אהבתי תורתך"

כל מי שהגיע כעת לישיבה נמצא פה רק מפני שהוא בחר בזאת. כמה נפלא הדבר! פעמים רבות ההחלטה שאדם החליט לפני שיעור א' ללכת לישיבת 'הכותל' או לישיבת 'הסדר' אחרת נבעה מתוך 'הליכה עם הזרם'. אולם כעת הבחירה נתונה רק בידי האדם עצמו. כל מי שחזר לישיבה העדיף את הלימוד בין כותלי הישיבה, אפילו במתכונת הלא-פשוטה של 'הקפסולות' הסגורות, על פני ההישארות ב'חוק' כפי שחוונו אותו זמן רב, כל אחד לפי דרכו.

בדרך כלל חיינו מתנהלים כשילוב בין ה'בפנים' וה'בחוק'. ההבחנה היא רק בשאלת המינון שבין אלו. בפרט ברובע, בו הפער בין ה'חוק' וה'פנים' עלול להיות קיצוני ביותר, ובמרחק קצר מבית המדרש אדם עשוי למצוא את עצמו בהוויית חיים הפוכה לגמרי. אולם, כעת אנחנו עצמנו בחרנו ברצוננו החופשי להיות במעין תיבת נח, להיות במעין מערת רשב"י, להיות שרויים בחיים מיוחדים. זהו דבר גדול מאוד. זוהי זכות עבורנו וזכות עבור עם ישראל.

⁷ עיין קובץ אגרות, חלק א, אגרת יד

⁸ שלחן ערוך, יורה דעה, סימן רמו, סעיף יח

⁹ יורה דעה, סימן שסא, סעיף א

מרובת חסד. במשך כל היום כולו נאלץ נח לטפל בחיות ולדאוג לכל מחסורן, דבר שבעבר נחסך ממנו. היה על נח לתפעל 'קפסולה' מסובכת, ובנוסף לכך גם קיבל נשיכה מהאריה¹⁰. זהו מצב של בנייה נפלאה – הקב"ה בורא עולם מחודש מכוחו של חסד אנושי!

ברצוני להוריד את הדבר לפרטים הנוגעים לחיינו אנו.

ברור שהמצב כעת מורכב. ברור לי לחלוטין שקיימים גם רגעי חולשה וזמנים מאתגרים, הלוא כולנו בני אדם. זוהי הזדמנות נפלאה ללימוד לחיים כיצד לעודד ולחזק חבר הזקוק לכך. יום יבוא ובעזרת ה' בקרוב כולכם תהיו נשואים. ייתכנו מצבים שמסיבות שונות יהיו לנשותיכם הנפלאות רגעים של חולשה. כעת יש לנו הזדמנות ללמוד גם את הדרך לחזק אדם, להקשיב לו, להבין את מצוקתו, אף מבלי לתת לו עצות או מוסר. אם נתחנך לכך כעת במסגרת-החיים שבקפסולה הדבר יימנע בעתיד בעיות בשלום הבית או בחינוך הילדים.

”אשריך וטוב לך”

רעיון זה מצוי גם בפרק השישי והאחרון מ'פרקי אבות', פרק 'קניין תורה', בו נאמר¹¹: ”כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן – אשריך וטוב לך”. כלומר: אם אכן תנהג כך תיראה כמה טוב הדבר¹², אולם אם לא תעשה כן הדברים יראו בעיניך כעינוי ואומללות. אדם שאינו חווה את האושר שבחיי תורה – חיי בן ישיבה, חיי אברך או השהייה בקפסולה – הם נראים לו מבחוץ כמסכנות, לעומת העולם החי והתוסס הקיים ב'חוף'.

אחרים. מסופר שהרב אורבך זצ"ל שאל מישהו מדוע הוא נשאר בחתונה במשך שלוש שעות? השיב הנשאל: ”מה שהרב עושה בשלוש דקות, אני עושה בשלוש שעות”... ענה לו על כך הרב אורבך: ”אם בגילך הייתי הולך לחתונה לשלוש שעות, לא הייתי עושה זאת כיום בשלוש דקות”... איני יודע אם סיפור זה הוא אמיתי אבל יש בו נקודה אמיתית, אותה אנו רוצים להדגיש היום.

”ילכו מחיל אל חיל”

דיברתי היום על כך עם ראש ישיבת שעלבים, הרב מיכאל ימר שליט"א. הוא דימה זאת לתקופת הטירונות בצבא. מאחר ומטרתה של תקופה זו היא להפוך את האדם לחייל נוהגים בה כללים אחרים, גם בתקופה זו נוהגים כללים אחרים. הייתי מוסיף על כך שמדובר בטירונות ליחידת עילית. תקופה זו היא מעין אימון בסיירת מטכ"ל עבור מי שבחר להיות בסיירת של ישיבת 'הכותל'. אמנם מצד הישיבה אנו משתדלים ונשתדל לעשות את המיטב עבור כל אחד ואחד, אולם על כל אחד לדעת כי עומדת בפניו הזדמנות פז לקנות לעצמו הרגל לחיים ביחס להתנהלות במצבי משבר, כיצד לנצל את המצב הנתון ולהשתמש בו כמנוף. את חינוך זה עלינו לרכוש מתקופה זו.

עלינו להתייחס לתקופה זו כמלחמה אליה התגייסנו ועלינו לעבור אותה בצורה הטובה ביותר. אם בחרנו להיות חיילים במלחמה נבצע זאת בצורה המיטבית. אמנם מציאות זו לא הגיעה לפי בקשתנו, אולם אני סבור שעבור תלמיד שיעבור את התקופה הזו בישיבה בצורה הנכונה היא תהיה תקופה מכוננת בנוגע לעיצוב אישיותו הפרטית.

”עולם חסד יבנה”

בדרך כלל אנו מעורבים עם הבריות, וכך צריך הדבר להיות. אולם, כעת חולפת עלינו תקופה בה איננו רשאים להיות מעורבים עם המצוי בחוף. זו מציאות של בועה כעין תיבת נח. נח ומשפחתו שהו בתיבה כשנה שלימה, שלאחריה נבנה עולם חדש. עולם חדש זה נבנה על גבי יסודות של תקופה

¹⁰ עיין רש"י, בראשית, פרק ז, פסוק כג

¹¹ משנה ד

¹² עיין חזון איש - אמונה ובטחון, פרק א, אות ט: ”כאשר זכה שכל האדם לראות אמתת מציאותו ית' מיד נכנס בו שמחת גיל אין קץ, ונשמתו נעימה עליו, והדמיון משלים עם השכל לחזות בנועם ד', וכל תענוגי בשרים חמקו עברו, ונפשו העדינה מתעטפת בקדושה... ובהעלות האדם בערכי קדש אלו נגלה לפניו עולם חדש, כי אפשר לאדם בעולם הזה להיות כמלאך לרגעים וליהנות מזיו הקדש, וכל תענוגי עולם הזה כאפס נגד ענג של דביקות האדם ליצרו ית'”.

ובהתוועדות עם הרב שמואל אליהו שליט"א, שיגיע במיוחד מצפת לצורך ההתוועדות איתנו בבית המדרש בחצות הלילה. אנו נהיה שותפים לכך כאן בבית המדרש, אולם רבים יהיו שותפים עימנו רק באמצעות המחשב.

לאחר מכן, תהיה לנו שבת מיוחדת שתחנך אותנו לקיים שבתות בשלמות בכל המצבים. זכור לי שלאחר קרב 'סולטן יעקב' הקשה, היה לי קושי גדול לחוות את הרגשת סעודת ליל השבת, בצילו של הבכי שבכינו על חברינו שנפלו. והנה הגיעה השבת. אלמלא החינוך שספגתי בישיבה לא היה בכוחי לשבת בתוך הטנק ולשיר את שירי השבת, שהופסקו לעיתים בנאקות הבכי. רק החינוך שקיבלתי בישיבה הוא זה שהקנה לי את הכוחות להתגבר ולהתמודד. החינוך בישיבה הוא אוצר ומתנת חיים שאינם חוזרים.

גם שבת זו שתחלוף עלינו כאשר אנו מבודדים בקפסולה או בתוך טנק אי-שם בדרום לבנון, תעניק לנו את היכולת לחוות אוירת שבת גם במצבים מורכבים אחרים העלולים להתרחש במהלך החיים, כמו למשל כשסועדים בן משפחה בבית החולים. אלו הם החיים – "עַת לְבָכוֹת וְעַת לְשִׂחוֹק". החיים בנויים מ'עיתים', החיים שלובים באתגרים. את כל אלה מנהל ריבונו של עולם. אנו איננו בוחרים את מצבי החיים שלנו, אך בידינו לבחור כיצד ננהג במצבים המזומנים לנו בידי שמיים, אם לבכות או להתאזר בגבורה, ל'תפוס את הגל', ל'רכב' עליו בשמחה ובחיוך, ואף אם ניפול נצפה בתקווה לגל הבא שעזמו בוודאי נתמודד כראוי.

אנו מאמינים בכם, מאמינים בכוחות הגלומים בקרבנו, מאמינים בעוצמות הטמונות בישיבה. יש לנו את הכוחות לעמוד באתגרים הניצבים בפנינו, כפי שניתן לראות זאת באופן מוחשי. אני מקווה ובטוח שיהיה זה לנחת רוח להקב"ה ויהיה לזכות לכל עם ישראל.

הַיְיחָה נַעֲרַכְהָ עַל יְדֵי אֶהָרָא 17/12

אמנם, מהי כוונת התורה? האם רצונו של ריבונו של עולם הוא שנחיה כל הזמן בחיי דחק? האומנם כולנו במדרגתו של רשב"י? מבאר ה'תפארת ישראל' את המשנה¹³: "כך הוא אופן התחלת הלימוד, אף שלבסוף ינחל כל טובות שבעולם". מאחר ושנים רבות אני מצוי, ברוך ה', בעולם האברכים אני מרשה לעצמי לומר ברבים: על הבוחר לחיות חיי תורה ישנה השגחה שמימית מיוחדת, ולעיתים הוא מסודר כלכלית אף יותר טוב מאחרים! כך גוזר קודשא בריך הוא, שהוא 'בעל הבית' על העולם ואין עוד מלבדו. זוהי רק שאלה של אמונה, זו שאלה של אמון, זו שאלה של מוט.

בתחילת הלימוד, בתקופת הטירונות, ישנה התחלה מחנכת. כך עלינו להתייחס למציאות שנקרתה בפנינו. ניתנה לנו הזדמנות פז, לטעום קצת מסירות נפש. על אף הקושי והצורך הנפשי להתאוורר, למרות התחושה הכובלת – עלינו להבין שכעת יש לנו הזדמנות לגדול, להיבנות ולהתעצם. עלינו ללמוד 'לתפוס גלים', לשמוח בהם וליהנות, למרות שלפעמים גם מתהפכים על ידי הגלים.

ניתן לדמות זאת אף למתיחת שריר – כאשר אדם מתעמל עליו למתוח את השריר ולהתאמץ ורק מכאן והלאה הוא אכן תורם לכושרו הגופני. בזכות המאמץ שריריו מקבלים את המנוף המפתח אותם וגופו נבנה יותר טוב. כך הוא הדבר גם בעולמם של כוחות הנפש ולגבי בניית הקישור שלנו עם התורה, שהיא משאת נפשנו ומהות חיינו באמת. הקשר הנפשי לתורה ולריבונו של עולם חשוב לא רק עבור אלו שיישארו בבית המדרש כל חייהם, מפני שהמילים "כִּי הֵם תַּיִנוּ וְאֶרֶץ יְמִינוּ, וּבְהֵם נִהְיָה יוֹמָם וְלַיְלָה" אמורות לגבי כל יהודי ויהודי. ננצל את התקופה הנפלאה הזו ונשתדל להפיק ממנה את המרב, במובן הפרטי ובמובן הכללי והישיבתי.

"מְגִדֵּל עִז שֵׁם ה'"

בעוד יומיים יתקיים בישיבה יום ירושלים מיוחד. במשך העשור האחרון היה נהוג שבכל שנה אלפים היו מגיעים לישיבת 'הכותל'. גם השנה נהיה כולנו שותפים בלילה המיוחד שיתקיים כאן, בשיעורים